

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Andra kammaren.

Nr 42.

Onsdagen den 8 juni.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 1 innevarande juni förda protokollen.

§ 2.

Föredrogos vart för sig:

bevillningsutskottets

memorial, nr 56, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitade biträden; och

betänkande, nr 57, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1927—1928, m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 4:o), 8:o), 9:o), 11:o) och 14:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial, betänkande och utlåtande hemställt.

§ 3.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 2 B, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 5 B, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet;

nr 6 B, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

nr 7 B, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 8 B, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till uppförande m. m. samt driften av hem för kroniskt sjuka;

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till avtal mellan staten och Malmö stad rörande stadens övertagande av hela sin sinnessjukvård;

nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning om anvisande av anslag till fattigvård och barnavård i allmänhet;

nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fattigvård och barnavård för lappar;

nr 270, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner;

nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till socialstyrelsen m. m.;

nr 272, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till främjande av bostadsproduktionen jämte i ämnet väckta motioner;

nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag rörande avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för kapitalökning å fonden för bibanor i vissa delar av riket;

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för postverkets räkning av fastigheten nr 12 och 13 i kvarteret Blåmannen i Stockholm;

nr 293, i anledning Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i grunderna för utlåningen från fonden för torvindustriens befrämjande;

nr 294, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till överenskommelse angående kronans gruvegendom i Skelleftefältet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för mötande av förluster å aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 297, i anledning av väckta motioner om anslag till fortsatt elektrifiering av Norrbottens kustland;

nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förläggning av 1:a flygkåren till Västerås m. m.;

nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader m. m.;

nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om återbetalning av tillfälliga lånemedel;

nr 301, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till räntor å statsskulden m. m.;

nr 302, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning av anvisande av anslag för avbetalning å statsskulden;

nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken;

nr 311, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av förordningen om automobilskattemedel, dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställningar om vissa anslag till vägar, dels ock i dessa ämnen väckta motioner;

nr 312, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till överenskommelse med Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Norrbottens Järnverks Aktiebolag;

nr 316, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra

huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för fortsatt uppehållande av en särskild polisbyrå för övertakande av här i riket vistande utlänningar;

nr 317, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag dels till kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet, dels till kostnader för fastighets-taxering år 1928; och

nr 318, i anledning av väckta motioner om åvägabringande av utredning och förslag rörande statsbidrag till bestridande av kostnaderna för den allmänna sjukvården i riket;

från bevillningsutskottet, nr 333, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1927—1928, m. m.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 9 B, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatsens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet;

nr 319, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 320, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1927—1928 för viss personal inom den civila statsförvaltningen i vad rör nionde huvudtiteln;

nr 321, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till skogsvårdens befrämjande;

nr 322, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till skogsvårdsstyrelsernas förbund;

nr 323, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillskott till dyrtidstillägg åt vissa lantmätare;

nr 324, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt föreståndare och lärare vid lantmannaskolor, lanthushållsskolor och lantbruksskolor;

nr 327, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 215, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 328, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland den 10 maj 1927 avslutad konvention rörande ordnandet av det samfälliga laxfisket i Torne och Muonio älvar m. m.;

nr 329, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att utfärda vissa föreskrifter rörande fisket inom Torne älvs fiskeområde;

nr 330, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och staden Ystad i vad rör nedskrivning av statens domäners fond;

nr 331, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förläggning av 1:a flygkåren till Västerås i vad rör dispositionen av kronoegendomen Hässle nr 1, 2, 3 och 4 i Västmanlands län;

nr 332, i anledning av väckt motion angående statsinköp av bulvanhemman;

nr 334, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skogsvårdsavgift;

nr 335, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 336, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen, nionde huvudtiteln, gjorda framställning om anslag till tryckningskostnader.

§ 4.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet tillkännagivit, att han vid morgondagens plenum ämnade besvara herr Spångbergs interpellation angående motiven för vissa av polisen i Stockholm natten mellan den 7 och 8 nästlidna maj vidtagna åtgärder.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 9 juni.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr andre vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 2 innevarande juni förda
protokollen.

§ 2.

Ordet lämnades härefter på begäran till chefen för socialdepartementet herr
statsrådet **Pettersson**, som anförde: Herr andre vice talman, mina herrar! *Svar å
interpellation.*
Med andra kammarens tillstånd har kammarens ledamot, herr Spångberg, till
mig framställt en så lydande interpellation:

»Vilka voro motiven för polismästare Hårlemans mobiliseringsåtgärder natten
mellan den 7 och den 8 maj detta år?»

I motiveringen till interpellationen talas om vissa beredskapsåtgärder, som
skulle hava av polismästaren i Stockholm vidtagits beträffande stadens polis-
kår.

I anledning av denna interpellation får jag anföra följande. Enligt den för
polismästaren i Stockholm gällande instruktionen åligger det honom att när-
mast under överståthållaren hava ansvar för och ledning av polisväsendet i
staden samt att vaka över allmän ordning och säkerhet därstädes, för vilket
ändamål han bör med oavlätlig uppmärksamhet följa förhållanden, tilldragel-
ser och handlingar, som kunna äga gemenskap därmed. Under överståthållaren
är polismästaren chef över befattningshavarna vid polisväsendet i Stockholm.

Det ligger i sakens natur, att den, som på detta sätt har ett betydande ansvar
sig ålagt, måste tillerkännas viss självständighet, när det gäller att bedöma bä-
sta sättet för uppfyllande av denna sin tjänsteplikt. Följaktligen bör den
sålunda ansvarige äga själv avgöra, vilka dispositioner han inom ramen för sin
behörighet skall vidtaga till förekommande av oordningar. Detta gäller speciellt
i fråga om sättet för användande av den polisstyrka, som står under hans befäl
och som ju är avsedd för bl. a. ordningens upprätthållande.

Så länge en polischef icke överskrider de med denna hans ställning följande
befogenheterna, saknas alltså, under förutsättning att andra allmänna intressen
icke trädas för nära, all orsak för överordnad myndighet att ingå i under-
sökning av de beredskapsåtgärder, polischefen kan finna lämpligt vidtaga.

Vidare yttrade:

Herr **Spångberg**: Herr andre vice talman, mina herrar! Först ett tack
till herr socialministern för själva svaret, d. v. s. för att ett svar har avgivits.
Däremot kan jag givetvis i detta tack icke innesluta svarets innehåll. Jag hade
frågat i min interpellation om motiven till de synnerligen uppmärksammade
polismobiliseringarna natten mellan den 7 och den 8 maj innevarande år. Ingen

Svar å
interpellation.
(Forts.)

torde neka till, att dessa blivit mycket omdebatterade i hela svenska pressen, oavsett vilken politisk färg de olika tidningarna haft. Herr socialministern anser, att man bör överlämna åt polismästaren att under överståthållaren själv avgöra sättet för användandet av den polisstyrka som står under hans befäl. Såvitt jag kan utläsa innehållet i herr socialministerns svar så menas vidare, att de mobiliseringar, som företogs ifrågavarande natt, icke skulle varit av den betydelse, att de skulle giva anledning för högre myndigheter att närmare undersöka desamma. Ja, jag kan inte hjälpa det, men för min del kan jag icke tolka herr socialministerns svar annat än så, att polismästarens åtgärder ifrågavarande natt voro av den art, att de ur socialministerns egna synpunkter inte tåla att synas i sömmarna. Jag tillåter mig erinra om polismästarens egna uttalanden till pressen beträffande dessa saker. Jag förstår mycket väl, att polismästarens uttalanden där äro givna i syfte att hetsa mot kommunistiska partiet, men icke bara detta utan också att vara ett led i den hets, som från borgerligt håll i närvarande stund går ut över hela arbetarrörelsen.

Polismästare Hårleman har till en hel del tidningar uttalat, att han fått meddelanden om, att det var revolutionära kupper i görningen. Han har sökt genom tidningspressen sprida den uppfattningen, att kommunisterna ifrågavarande natt skulle haft planer på att göra en revolution. Det är alldeles klart, att det under sådana förhållanden även från regeringens synpunkt måste betraktas såsom ganska viktigt att få kännedom om, vilka utgångspunkter och vilka bevis, som polismästaren i detta fall har haft. Att vi kommunister begära att få del härav, är ju självklart.

När herr socialministern anser att denna historia är av mindre betydelse, så vill jag ytterligare erinra därom, att en tidning, som säkert står den nuvarande regeringen ganska nära, har gjort det påståendet, att det skulle vara fråga om ingenting mindre än ett överfall på slottet och kungliga familjen ifrågavarande natt.

Antingen måste herr socialministern förstå, att dessa historier äro rena och uppenbara osanningar, och jag utgår ifrån, att han gör det, men då borde också detta sägas rent ut, eller också anser herr socialministern, att man gärna kan planera överfall på kungahuset och dess medlemmar utan att regeringen egentligen något närmare behöver bry sig om den saken såsom varande någonting, som man icke anser sig böra fästa avseende vid. Då jag anser det senare antagandet fullständigt uteslutet, så kvarstår det faktum, att polisen tillåtes med regeringens goda minne att tagas i bruk i fascistbetonade borgerliga gruppers tjänst i syfte att hetsa mot arbetarrörelsen och dess organisationer.

Jag tager mig friheten att ge ett prov på, hur denna polymobilisering i verkligheten utnyttjas såsom hets mot arbetarna. En tidning, Nya Dagligt Allehanda, skriver den 10 maj under rubriken: »Vissa kupplaner mot slottet natten till söndagen» bl. a.: »Man kan vara tämligen övertygad om att en sådan åtgärd icke vidtages av ett infall eller av något slags okynne från polisledningens sida. Att de ifrågavarande dispositionerna företogs icke utan anledning, har också bekräftats av polismästare Hårleman vid ett samtal med N. D. A.

Polismästaren ville som ett första svar på vår förfrågan lämna den förklaringen, att vad som inträffade på lördagskvällen i själva verket icke är att betrakta som någon enstaka händelse. Liknande åtgärder har polisledningen även tidigare haft anledning att vidtaga, utan att den ansett sig böra låta detta på något särskilt sätt komma till allmänhetens kännedom. Och vad som företogs på lördagen, skedde ju likaledes utan att väcka någon särskild uppmärksamhet. Eftersom saken emellertid nu blivit känd, ansåg sig polismästaren oförhindrad att upplysa därom, att det till polisledningen ingått vissa meddelanden, som lämnats i så pass bestämd form, att polismästaren icke ansåg sig kunna nonchalera dem. Vad dessa meddelanden gingo ut på, hade polismästaren där-

emot intet skäl att yttra sig om.» Efter detta polismästarens meddelande gör tidningen följande kommentar:

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

»Man bör ju icke överskatta betydelsen av oroselementens propaganda och planer, men ett totalt ignorera av förehavandena vore å andra sidan mer än lättsinnigt. Åtskilliga tecken och underrättelser ha nämligen under senare tid givit vid handen att en period av 'aktivitet' inträtt i de med främmande medel besoldade 'revolutionärernas' organisation, om med verklig avsikt utföra en kupp eller blott för att inför sina främmande kommittenter visa prov på revolutionärt sinnelag.»

Man behöver i sanning inte taga fel i fråga om *syftet* med denna Nya Dagligt Allehandas artikel och detta uttalande. Man har länge farit fram med den skamliga lögnen, att kommunisterna skulle vara »besoldade med främmande medel» och att de »för att visa prov på sitt revolutionära sinnelag skulle utföra kupper för att tillfredsställa främmande kommittenter» o. s. v. Ja, detta har nu upprepats många gånger, och det har väl också blivit trott i stora kretsar, men jag tror säkert att man alltmer börjar förstå dessa fräcka lögnen. Vi ha hört dessa historier många gånger och visat dem tillbaka många gånger, och även denna historia visar jag tillbaka med allt det förakt jag kan lägga i detta mitt uttalande.

Nya Dagligt Allehanda är emellertid inte ensam om att sprida dessa historier. Dagens Nyheter skriver bl. a. om mobiliseringarna: »Vad var då anledningen till de utomordentliga åtgörandena? Dagens Nyheter har riktat frågan till polismästaren, som öppet vidgick att han hållit så gott som hela sin styrka sammandragen. Detta har emellertid skett även vid tidigare tillfällen, då situationen ansetts så kräva, fast saken då ej sipprat ut. Orsaken till mobiliseringen var 'vissa meddelanden' som lämnats polisbefälet i så pass bestämd form att hr Härleman inte ansett sig stå till svars med att avfärda dem med en axelryckning.» Dagens Nyheter vet vidare att berätta, att vad man fruktade var ingenting mindre än ett överfall på slottet och kungliga familjen.

Ja, det är klart, att detta är rätt så allvarliga historier, herr socialminister, historier, som måste jaga upp vilka som helst förmögnare borgare med sjuka samveten här i landet till att öppna på plånboken en liten smula för de fascistiska organisationerna och med penningmedel bidra att stärka dessa. Att detta är meningen samtidigt som man arbetar på det ur borgerlig synpunkt vällovliga syftet att hetsa mot arbetarrörelsen, framgår fullt tydligt av uttalanden från personer, som stå såsom ledare inom dessa organisationer. Jag kan hänvisa bl. a. till de artiklar, som den nya fascisttidningen, trustorganet Stockholms Dagblad, publicerat. En fascistledare, löjtnant Hedengren vid Göta livgarde, har med de mest uppenbara lögnen om kommunisterna klarlagt den saken i den ifrågakörande tidningen på ett för övrigt, det måste jag säga, synnerligen klumpigt sätt. Löjtnant Hedengren har erkänt, att det är Stockholmsfascisterna, som fått Stockholms polismästare att företaga sina mobiliseringar, och nu sträva dessa herrar fascister efter att åt sig utverka rättigheter att för sina medlemmars räkning få mot arbetarna begagna de vapen, vilka han samtidigt erkänner redan finnas hos de fascistiska organisationernas medlemmar. Herr Hedengren skriver bland annat: »Vi fascister ha ansett det som vår plikt att vid sidan av den rent politiska upplysningsverksamheten» — det skall väl vara lögnerna om kommunisterna — »giva dem av sina medlemmar, vilka besitta av dem själva med laglig licens inköpta vapen, möjlighet att om så skulle bliva nödvändigt — och mycket talar tyvärr härför — begagna dessa till eget och andras skydd». Löjtnant Hedengren har vidare gjort den upptäckten, att Stockholms poliskår och garnison är alldeles otillräcklig, särskilt när det gäller att göra allvar av att slå ned arbetarna. Han tolkar sina känslor

Svar å
interpellation.
(Forts.)

på följande sätt: »Vi ha nämligen alla skäl att förutsätta, att Stockholms illa utrustade och alltför fåtaliga polis samt huvudstadens efter nedrustningsbeslutets genomförande till en bråkdel reducerade 'garnison' — inom citationstrecken — icke torde komma att visa sig tillräckliga för att i sin linda kväva ett i Stockholm utbrytande rött uppror.» Löjtnant Hedengren har fullständigt avslöjat, vad herrar fascister vilja, och att det icke bara är fråga om att skjuta kommunister, utan att det även gäller anfall på fackföreningsrörelsen torde i denna stund vara ganska klart. För övrigt sitter det här och var i bänkarna i denna kammare riksdagsmän, som fallit i onåd hos dessa herrar genom att de deltagit i 1925 års försvarsbeslut. Över dem finnes en lista med uppmaningen »Kom ihåg nedan upptecknade personer, som bidrogo till förstörandet av Sveriges försvar».

Det är som ett led i den fascistiska kampanj, som i närvarande stund pågår, som man får betrakta herr Hårlemans tilltag under senare tiden. Det är icke för att upprätthålla ordningen i huvudstaden, som man gjort dessa mobiliseringar. Polisledningen har hamnat i utanför polisen stående kretsar, det är icke tu tal om den saken. När man sedan på flera håll i tidningarna talat om kommunistkupper och kommunistiska beväpnade trupper, så tillåter jag mig att uppehålla mig vid den saken en liten smula, för att det icke skall behöva råda något missförstånd på något håll i den delen. Jag vill till att börja med ställa den frågan: vilka är det här i landet, som ha beväpnat sig, och som i närvarande stund stå fullt rustade? Jo, det är medlemmarna av det förmögnare borgerliga ståndet. Polismobiliseringen, kulspruteinköpen, fascistorganisationer, ledda av officerare, löjtnant Hedengrens artiklar i Stockholms Dagblad — om han har skrivit dem själv eller icke — allt detta visar, att det pågår ett intimt samarbete mellan storfinansens män, vissa officerskretsar och polisledningen alltifrån överståthållaren i Stockholm, herr Hederstierna via Hårleman till löjtnant Hedengren och hans svarta gossar, ett samarbete, som utmynnar i en strävan att med vilka vapen som helst slå ned arbetarklassen.

Jag skall nu ett ögonblick stanna vid beskyllningarna om kommunistiska kupplaner och attentat mot vissa personer eller, som tidningarna här skrivit, mot exempelvis konungahuset och dess medlemmar. Vi kommunister ha många gånger fastslagit, att vi äro revolutionärer. Vi ha icke nekat till den saken, och vi ämna icke neka därtill i någon situation. Vi ha sagt, att det kommunistiska partiet är ett revolutionärt parti. Vi räkna vidare fullt klart och tydligt med att en övergång från de kapitalistiska till de socialistiska samhällsformerna på grund av herrarnas egen politik, på grund av klassmotsättningarna inom samhället kommer att genomföras under en revolutionär epok. Men kommunisterna äro inga kuppmakare, och vårt parti är icke något kuppparti. Vi veta mycket väl, att man icke gör en revolution, som man vänder en rock eller som man tänder ett ljus. Man gör inga revolutioner på beställning vare sig från ena eller andra hållet, men herrarna inom det kapitalistiska samhällssystemet sköta om, att revolutioner bli oundvikliga. Det är, som sagt, herrarnas egen politik, som skapar fram situationer, då revolutioner utbryta. Skola vi tala om, när en sådan situation inträder, skulle jag kunna hänvisa till — jag ber icke om ursäkt, för att jag, efter vad som flera gånger i denna kammare har förekommit, uppehåller mig vid denna sak — den kommunistiska litteraturen. Om herrarna, som göra i kommunistiska kupplaner, voro litet mera hemma i denna litteratur, skulle herrarna icke som förevändning för egna svarta syften komma att tala om ett tilltänkt kommunistiskt attentat mot konungahuset i Sverige en viss angiven tidpunkt eller, såsom här har skett, natten mellan den 7 och den 8 maj. Jag hänvisar till ett uttalande, som gjorts av världens störste revolutionär, Lenin. Han säger beträffande tidpunkten för utbrottet av en revolution, att när de härskande icke längre kunna styra

samhället på grund av det tillstånd, som motsättningarna framskapat, och massorna icke längre finna sig i detta tillstånd, då utbryter revolution. Vi veta mycket väl på kommunistiskt håll, att läget i Sverige icke ens i närvarande stund är sådant. Jag räknar givetvis ej med regeringens många nederlag i riksdagen, ty det är en annan historia. Alltjämt styra de, som ha den verkliga makten här i Sverige, och fortfarande lyckas de hålla folket nere. Det är sant, att motsättningarna just nu äro stora i Sverige. Det är också sant, att arbetslösheten har tilltagit i en omfattning, som gör att tiotusentals arbetslösa icke kunna få sysselsättning dag, som i dag är. Allt detta är sant, men ändå är icke måttet rågat. Om jag fullständigt bestrider ett uttalande, som gjorts, att »världsrevolutionen skulle ha gått och lagt sig», vill jag å andra sidan medgiva, att vi i närvarande stund icke stå inför något omedelbart utbrott av revolution i Sverige. Jag tror sålunda, att herrarna kunna känna sig ganska säkra åtminstone framåt midsommartiden här i landet och kanhända längre. Men en revolution *kan* komma, då motsättningarna ytterligare komma att tillspetsas, det kunna vi vara på det klara med.

Om vi undersöka läget i världen just nu, så skola vi snart finna, att klassmotsättningarna skärpas och att svårigheter hopa sig till och med i Sverige. Vi skola vidare finna att hotande krigsmoln segla upp, som kasta sin skugga även över detta land. Om situationen utvecklar sig dithän, och det är icke omöjligt, ty starka krafter arbeta därför, att England på ett eller annat sätt lyckas provocera fram ett krig mot Sovjetryssland, håller jag det icke för omöjligt, tvärtom, jag håller det för troligt, att Sverige vid det tillfället skulle kunna komma i skottlinjen för fredspristagaren Chamberlains kanoner. Det är sålunda möjligt och mycket talar därför, att i Sverige situationer av skärpt kamp uppstå av sådan art, att de styrande icke längre förmå styra landet och de undertryckta icke längre behaga finna sig i det tillstånd, som blir rådande. Mycket talar för att så kan komma att ske, och jag anser att man på arbetarehåll gör klokt i att kallt och lugnt räkna med detta.

Ja, med detta har jag velat något beröra de förhållanden, varur en revolution växer fram, och från dessa utgångspunkter tror jag, att herrarna kunna begripa, att det icke var fråga om någon revolution natten mellan den 7 och den 8 maj innevarande år. När jag säger det, så får man gärna i socialdemokratiska kretsar beteckna mig såsom en person, som icke är »så värst revolutionär», ty det spelar mindre roll vilka tillmälen man på det hållet begagnar. Ifrån dessa mina utgångspunkter förstår jag, vad situationen i ett givet ögonblick kräver, och jag kan ytterligare mycket väl tillägga, att herrarna icke behöva gå och vara ängsliga för att kommunisterna *vilket ögonblick som helst under vilka förhållanden som helst* komma att »göra» revolution, ty det står icke i deras makt, mina herrar, lika litet, som det står i herr Härlemans makt att hindra revolutionen, när den utbryter.

Det kommunistiska partiets uppgift är icke att *kommendera fram* en revolution, när som helst, hur som helst och under vilka förhållanden som helst. Det skulle icke leda till något resultat. Det kommunistiska partiets uppgift är — jag vågar säga det, och däri anser jag, att det revolutionära ligger — att samla och organisera det arbetande folket, så att det vid varje givet ögonblick förstår, vad situationen kräver, och är berett på att de skärpta klassmotsättningar, som råda och som öka i styrka varje dag, kunna utmyнна i en revolution.

För dagen föra vi från kommunistiskt håll samtidigt med den organisatoriska uppgiften dagspolitik. Jag tror icke, att man vill förneka den saken. Jag tror icke heller, att man vill förneka, att vi här i kammaren ha fört fram för arbetarklassen dagsaktuella krav, att vi ha motiverat, varför vi ha fört fram dessa krav, och att vi också försvarat dem.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation. När revolutionen utbryter blir kommunistiska partiets främsta uppgift att söka leda den till ett för arbetarklassen gynnsamt och segerrikt resultat
(Forts.)

Talaren avbröts här av herr *andre vice talmannen*, som yttrade: Det är icke tillåtet för talaren att hota med brottslig gärning.

Herr Spångberg fortsatte: och därmed genomföra en bättre ekonomisk ordning än den nuvarande. Jag understryker, herr *andre vice talman*, varje ord, som jag här har sagt. Det måste i denna kammare sägas ut, att man här från polisens håll, från tidningsredaktionernas håll och från riksdagsmännens håll icke skall provocera den ena gången efter den andra och säga, att det och det tänka kommunisterna göra i den och den situationen. Jag understryker ytterligare, att den dag revolution utbryter i Sverige, komma vi också att med kraft försöka leda den till ett för arbetareklassen lyckligt resultat.

Här avbröts talaren ånyo av herr *andre vice talmannen*, som yttrade: Jag får återigen uppmana talaren att använda mera moderata uttryck.

Talaren fortsatte: Jag skulle ytterligare vilja fråga herrarna: vilka är det, som gå fram med kupppolitik? Vilka är det, som i sin dagliga gärning ha visat sig gå fram för mord på enskilda personer? Ja, jag vet icke, om det enligt Sveriges lag — jag tror det icke — skall kunna betecknas såsom brottsligt att säga, att kommunisterna i varje fall aldrig ha fört sådan propaganda. Men vår tids historia är full av exempel på mord å enskilda personer, men dessa mord äro icke utförda av kommunister utan av kretsar, som stå de borgerliga partierna synnerligen nära. Jag erinrar om ett sådant mord, som mordet på den italienske socialdemokraten Matteotti. Han var ingen kommunist, men han föll ändå för en borgares kula. Jag erinrar om det i Schweiz begångna mordet på det ryska sändebudet Vorovskij. Jag kan erinra om det sist begångna mordet, som de senaste tidningarna avhandla under stora rubriker, nämligen mordet på Sovjetrysslands sändebud i Polen, Vojkov. Herrarna kunna söka i tidningarna under de senare åren, och ni skola finna en lång rad av dylika mord begångna av borgare under de mest lömska former, såsom skett vid de mord, jag här har pekat på.

Det är mot dylika mordorganisationer och mot sådana brottsliga handlingar, herr *andre vice talman*, som jag reagerar vid detta tillfälle och som jag reagerat emot hela tiden under detta mitt anförande. Det blir allt tydligare, att det är en dylik organisation, som står bakom herr Hårlemans polismobiliseringar. Det är för övrigt en sådan organisation man söker bygga upp och stärka genom denna hets, som har utvecklats i tidningspressen och till vilken polisledningen i Stockholm bidragit genom sin mobilisering. Jag säger, att det är mycket allvarligt detta, och det är så mycket mer allvarligt för övrigt, som militärerna i stor utsträckning äro inblandade häri och utföra bravader på andra håll i Stockholm. Jag erinrar om Folkets Dagblad Politikens redogörelse för belägringstillståndet på Skeppsholmen natten till Kristi himmelsfärdsdag, igångsatt i tydligt syfte att skapa en nervös stämning bland manskapet där ute för att bereda marken inom den gruppen för de fascistiska idéerna. Jag erinrar om Socialdemokratens redogörelse för liknande tilltag på andra håll. Att samarbete råder mellan dessa olika officiella och icke officiella organisationer, behöver man inte ett ögonblick tvivla på. Det är fullt bevisat genom de uttalanden, som nyligen gjorts. Det är fullt klart, att Stockholmspolisen genom sin ledning ligger i händerna på grupper, vilkas intressen inte borde försvaras av den ansvariga regeringen. Den ligger i händerna på fascistorganisationer, som i sin tur ledas av vissa personer inom officerskretsarna.

Vad som här inträffat visar emellertid, att borgarna i detta land äro rustade, och det visar vidare, att vissa delar av både polisen och militären stå i icke

officiella organisationers tjänst, färdiga att slå ned arbetarklassen. Jag skulle vilja tro, att det är ur regeringens synpunkt brottsliga företag, som här försiggå. Jag vet inte, om regeringen har någon som helst makt, men hade den det och skulle den vilja undvika sammanstötningar av den art, som man säger sig vilja bekämpa, då vore den främsta frågan den: tänker regeringen avvärja dessa herrar och tänker regeringen vidare avskeda dem, som på detta uppenbara sätt redan stört ordningen här i landet? Om inte detta är fallet, om motsatsen är fallet, om regeringen ämnar låta dem fortsätta, ja, då kan jag inte se annat än att det blir nödvändigt, dubbelt nödvändigt för arbetarklassen att på allvar börja tänka på sitt försvar mot de planer, som smidas mot den. Då framstår såsom ett av de mest aktuella spörsmålen för arbetarna frågan om deras eget skydd, frågan om arbetarvärn för folkets intressen mot de organisationer, som man här har bildat. Det skulle vara synnerligen illa beställt med Sveriges arbetare, om de inte droge dessa slutsatser av vad här försiggår och handlade i konsekvens härmed. Här har polisen upprepade gånger, som polisledningen själv säger, och för övrigt utan att kunna påvisa någon anledning, företagit och ställt till med det ena spektaklet efter det andra. Här har man köpt kulsprutor för medel, som man inte vågat tala om varifrån de ha erhållits. Här har polisen utan ingripande från högre myndighet i strid mot författningarna fått begå dessa handlingar. Här står polisen och hjälper till att sprida den ena lögnen efter den andra. Och tidningspressen bara hetsar på och diktar upp och berättar den ena historien värre än den andra. Polisledningen säger, att det är av omsorg för ordningen och landets välgång som man ställer till med allt detta. Men bakom det hela ligger en uppenbar agitation och hets mot arbetarrörelsen och en propaganda för fascismen.

I den kommunistiska pressen har det — såsom också skett från en del håll inom fackföreningsrörelsen och som jag i min interpellation har uttalat och nu här ber att ytterligare få understryka — framhållits, att det är polisens skyldighet att upprätthålla ordningen. Men det är icke det som skett härvidlag. Utan här har polisen stått i vissa oansvariga gruppers tjänst i hets mot arbetarklassen och vissa partier. Det hade varit önskvärt, att herr socialministern närmare hade sagt ifrån, huruvida han anser detta vara riktigt eller ej. Det skulle vara betydelsefullt, skulle jag tro, även för regeringen, att det bringades klarhet i fråga om vad polisen här får göra och inte göra.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Jag skall tillåta mig att vid det avlämnade interpellationssvaret knyta ett par allmänna uttalanden.

Min utgångspunkt är att ordningen skall upprätthållas och att det är ordningsmaktens skyldighet att sörja härför. Finns det anledning misstänka, att planer äro å bane att störa ordningen, tillkommer det självklart ordningsmyndigheten att söka förekomma sådana planers utförande. Under en demokratisk ordning har varje meningsgrupp tillfälle att göra sig hörd och bevaka sina intressen. Varje försök från en minoritetsgrupp att genom en kupp söka åt sig skaffa ett obehörigt inflytande måste bestämt avvisas. Några bolsjevistiska eller fascistiska äventyr böra icke tillåtas, och grupper, som röra sig med hotelser om icke lagliga åtgärder, få finna sig i att hållas under uppsikt.

Övervakandet av ordningen bör emellertid ske med omdöme och förstånd. Det förefaller mig som om de polisåtgärder, som här förts på tal, icke fylla anspråken i detta avseende. Dessa åtgärder te sig snarare såsom utslag av en nervositet, som kan bli till direkt skada för ordningen. Skulle det finnas någon sanning i påståendet, att åtgärderna vidtagits på grund av uppgifter från fascistiskt håll, blir saken ännu mera betänklig. Ett samarbete mellan polisen och de fascistiska ynglingarna måste anses komprometterande för den

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

förra och bör icke tolereras. Ur ordningssynpunkt tror jag att polisen har anledning att åt fascisterna ägna minst lika misstänksam uppmärksamhet som någonsin åt bolsjevikerna. Fascister och bolsjevikar äro samma andas barn.

För egen del tror jag icke, att det finns anledning att taga någondera på alltför stort allvar. Jag misstänker, att de stora orden äro mest munväder. I vårt land finns icke jordmån för dåraktigheter av det slag, de båda samman slutningarna representera. Det räcker säkerligen till om polisen håller det ena ögat på dem. Några extra försöksmobiliseringar av polisen äro förvisso icke motiverade. De endast medverka till att skapa en nervositet, som är onödig i det lugna Sverige och dess lugna huvudstad. Jag har varit i tillfälle att så att säga inifrån iakttaga denna nervositet, och jag tror, att herr socialministern gjorde en god gärning, om han kunde övertyga Stockholms polismästare om att han icke blott bör behålla huvudet utan också behålla det kallt.

I detta anförande instämde herrar *Hagman*, *Eriksson* i Stockholm och *Holmström* i Stockholm.

Herr Spångberg: Endast ett par ord med anledning av herr Per Albin Hanssons deklaration.

Jag väntade med ett visst intresse på vad herr Hansson skulle komma att anföra i denna debatt. Det har ju varit vanligt här i kammaren, då det gällt sådana här saker, att vi från kommunistiskt håll fått gå upp i debatterna inte bara mot de borgerliga utan även mot herrar socialdemokrater. Som frågan i detta fall ligger till och efter mitt anförande, vari jag, skulle jag tro, ganska klart uttalat vårt partis önskemål och strävan, borde det inte hava varit av behovet påkallat, att herr Hansson, i varje fall om han vore socialist, gått upp emot oss i dag. Ty det gäller här liksom det gjorde under kulsprutede-batten ett preciserat fall, där polisen uppträtt och gjort vissa påståenden, att kommunisterna vid viss angiven tidpunkt haft det och det förehavandet. Det har i vart och ett av dessa fall visat sig vara osanning, och jag trotsar herr Hårleman och jag trotsar polisledningen överhuvud taget och jag trotsar regeringen att kunna framlägga ett bevis för att någon kupp vid den tidpunkten planerats. Herr Hansson säger, att polisen bör hålla det ena ögat på bolsjevikerna. Man bör givetvis, säger han, inte tillåta några dåraktiga tilltag här i landet. Ja, vi ha verkligen inte tänkt göra några dåraktiga tilltag, herr Hansson. Det återstår för herr Hansson att bevisa påståendet i sitt tal. Det kan vidare återstå för herr Hansson att bevisa, att ett revolutionärt läge överhuvud icke skulle kunna uppstå och att det ur arbetarsynpunkt eller ur socialistisk synpunkt skulle vara oansvarigt att säga, såsom vi kommunister ha sagt, att man bör räkna med att ett revolutionärt läge kan inträffa, för att då vara beredd på att leda det till ett lyckligt resultat. Det är vad vi sagt om revolutionen. Vi ha aldrig sagt, att vi skola göra en *kupp* i ett visst ögonblick. Det ha vi aldrig talat om och komma ej heller att göra det. Det revolutionära ligger inte i ett tal om att göra kupper, herr Per Albin Hansson. Jag anser, att det vore i högsta grad orevolutionärt, om uttrycket tillåtes, att tala om att man *när som helst* kan »göra» revolution. I dag föra vi fram dagsaktuella frågor, samtidigt som vi samla, organisera och upplysa folket om vad som kan komma och om att vara beredda för vad de olika situationerna kunna kräva.

Herr Hansson i Stockholm: Jag tycker, att herr Spångberg ställer för stora anspråk, när han påstår, att hans första anförande var så klart, att det skulle överflödiggöra några kommentarer. Jag har emellertid icke kommenterat detsamma; jag vill påpeka, att huvudparten av mitt inlägg formade sig till en uppmaning till socialministern att i detta fall söka tala litet förstånd

med polisledningen i Stockholm. När emellertid herr Spångberg här försäkrar, att man icke från det håll, han företräder, tänker göra några dårsaker, skulle jag vilja hemställa till honom, om han icke också kunde sluta upp med att tala dårsaker. Ty det är väl förklarligt, om på grund av det svammel, som presteras från det kommunistiska hållet och med de alltid underförstådda hotelser, som ligga i kommunisternas talesätt, det lätt uppstår den föreställningen, att de ha någonting i kikaren. Jag tror för egen del, att den sortens folk gör inga revolutioner alls; den sortens folk riskerar icke ett rivet skinn, och jag tror, att det ur den synpunkten icke förefinnes någon risk för dårsaker. Men det är ju klart, att man, så länge man rör sig med sådant talesätt, får finna sig i att det finnes folk, som tror, att det ligger någonting i det. Det icke minst uppseendeväckande är kanske egentligen, att dessa herrar bli så vreda, när man tager dem på allvar.

Då herr Spångberg vände sig mot mitt yttrande, att polisen bör hålla det ena ögat på vissa företeelser här i landet, vill jag påpeka, att jag ansåg, att det ena ögat räckte till för både bolsjeviker och fascister. Med detta uttalande har jag emellertid velat utsäga, att så länge det faktiskt i landet finnes sammanslutningar, som operera med hotelser såsom fascisterna om personliga våldsdåd och såsom kommunisterna om att förbereda omstörtningar, som avse att bringa en minoritetsdiktatur till stånd, så länge förhållandena äro sådana, säger jag, skulle — det säger jag öppet ifrån — polisen icke fullgöra sin skyldighet, om den icke höll ett öga på vad dessa sammanslutningar förehava.

Herr *Lövgren* i Nyborg instämde häruti.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Pettersson**: Jag ger gärna herr Hansson rätt i, att det är önskvärt att polismyndigheterna hålla huvudet kallt, men då det i hans anförande låg en, låt vara, lindrig kritik av polismästarens förfarande, vill jag säga, att det kan vara svårt, ja, omöjligt, för en utomstående att bedöma de upplysningar, som kommit polismästaren tillhanda och som varit bestämmande för hans åtgärder. Sådant låter sig icke alltid bedömas utifrån.

Likaså instämmer jag till fullo med herr Hansson däri, att det är polismyndigheternas skyldighet att hålla ett öppet öga på och noga övervaka såväl den ena som den andra organisationen i samhället, som framträder såsom bärare av syftet att med våld åstadkomma förändringar. Det är ju också klart, att man därvidlag verkligen har sin uppmärksamhet riktad åt alla håll.

Det vore frestande att säga någonting till herr Spångberg, ehuru jag nu icke tror, att man vinner mycket därmed, ty den tankereda, som gärna är en förutsättning för att han skall kunna bli förstadd, tycktes ibland klicka hos herr Spångberg. Jag ber dock att få erinra honom, att både han och andra vid upprepade tillfällen klart och tydligt erkänt, att kommunisterna icke äro främmande för planer på den existerande samhällsordningens våldsamma omstörtning. Sådana planer kallas enligt vanligt språkbruk icke för försvarsplaner utan för angreppsplaner. När dessa planer skola verkställas, veta vi icke. Det är för övrigt begripligt, att man icke talar om den saken. Det ligger i sakens natur, att man håller dem hemliga. Men jag vill erinra herr Spångberg om, att när sådana planer få mera bestämda konturer, kallas de av strafflagen för förberedelser till högförräderi, som av strafflagen räknas till de svårare brotten. Nu är det polisens skyldighet att hålla ögonen på dylika planer och förberedelser. Förberedelserna till en revolution hållas hemliga, men herr Spångberg begär, att polisens förberedande åtgärder att mota dylika planer skola ske i fullt dagsljus. Polisen skall icke få på något sätt beslöja sina planer. Jag tycker, att även herr Spångberg kan medgiva, att det dock

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

med antagandet av vanliga regler för fair play är orättvist att icke medgiva polisen den rätt att hålla sina åtgärder hemliga, som herr Spångberg påyrkar för kommunisternas vidkommande.

Emellertid är det ju att taga fasta på herr Spångbergs välvilliga förklaring, att vi icke för närvarande stå inför ett omedelbart utbrott av världsrevolutionen; vi få kanske anse, att detta är behållningen av denna diskussion.

Herr Spångberg: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Per Albin Hanssons senaste yttrande, där han ville göra gällande, att jag icke så klart hade uttryckt mig beträffande revolutionsplanerna, att herr Hansson kunde begripa det. Ja, jag får då hemställa till herr Hansson att i sinom tid läsa protokollet. Jag trodde, att herr Hansson hade så stor intelligens, att han kunde fatta vad som sades, och det var från den synpunkten jag gjorde mitt uttalande. Efter hans senaste anförande får jag väl taga tillbaka mitt medgivande om hans förmåga att fatta.

Herr socialministern påstod, att vi flera gånger här i kammaren och på andra håll talat om, att vi syssla med planer på ett hastigt omstörtande av det nu bestående samhället, och att sådant bör betraktas som högförräderi. Jag vet icke, vad socialministern menar med »planer». Jag får väl lov att ytterliga göra det uttalandet — om det är en brist i tankereda eller icke att herrarna icke förstått det, skall jag låta vara osagt — att vi icke ha sysslat med planer av sådan art, som herr Hårleman påstår, nämligen att när som helst en given natt eller dag vid en viss tidpunkt, som vi kunna bestämma i förväg, hastigt omstörta samhället. Däremot hava vi tydligt sagt ifrån, att vi, när en revolutionär situation inträder, icke ha för avsikt att därvid stå passiva, och likaså ha vi sagt, att en sådan revolutionär situation exempelvis skulle kunna inträda på grund av den politik, som herrarna i framtiden komma att föra. När tillståndet för Sveriges arbetarklass blir fullständigt ohållbart, när herrarna icke längre kunna styra landet, då inträder en revolutionär situation och då finnes det möjlighet för att en revolution utbryter oavsett vad socialministern vill, vad jag vill och vad herr Per Albin Hansson vill. Historien är full av exempel, som visa, att revolutioner då och då ha utbrutit i världen. En revolutionär situation skulle kunna uppstå i händelse vi droges in i det krig, som på imperialistiskt håll planeras mot Sovjetryssland. Vid ett sådant tillfälle skulle, som sagt, en revolution kunna utbryta.

Sålunda kan man icke vara så alldeles säker på att revolution icke kan komma att uppstå. Däremot kan jag instämma i socialministerns på grund av mitt anförande gjorda slutledning att en revolution för ögonblicket icke förestår i Sverige och att herr Hårleman av den orsaken skulle kunna hålla sig lugn en liten smula. Men det finnes andra orsaker, varför han icke vill hålla sig lugn, och dessa orsaker har jag påpekat i mitt första anförande. Det gäller nämligen för vissa kretsar att redan nu hetsa mot arbetarklassen samt föra denna hets vidare i syfte att förbereda marken ideologiskt för en fascistisk period här i landet. Det är detta, som vi anse att socialministern icke borde tillåta att polisen tages i anspråk för.

§ 3.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från första särskilda utskottet:

nr 304, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m. jämte i ärendet väckta motioner;

nr 305, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 146 med förslag till

lag om ändrad lydelse av 19, 20 och 21 §§ i lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning, nr 203 med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 15 och 35 i förordningen den 21 mars 1862 (nr 15) om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd m. m. och nr 207 med förslag till lag om ändring i lagen den 16 oktober 1908 (nr 110, sid. 1) angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning m. m.;

nr 306, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 197 med förslag till lag om ändring i 6, 59 och 83 §§ lagen den 23 oktober 1891 (nr 68, sid. 1) angående väghållningsbesvärets utgörande på landet och nr 206 med förslag till förordning om ändrad lydelse av 52 § i stadgan den 22 juni 1911 om skjutsväsendet jämte i förstnämnda ärende väckta motioner;

nr 307, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202 med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet m. m.;

nr 308, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 238 med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken m. m.; och

nr 309, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 248 angående förslag till formulär för deklarationsblanketter m. m.; samt

från andra lagutskottet, nr 337, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 4:o), 8:o), 9:o), 11:o) och 14:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.19 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 10 juni.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 3 innevarande juni.

§ 2.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 296, till Konungen angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar.

§ 3.

Vidare anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 84, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 19, 20 och 21 §§ i lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning, förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 15 och 35 i förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd m. m. och förslag till lag om ändring i lagen den 16 oktober 1908 angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning m. m.;

nr 85, angående anslag till kommunala gymnasier;

nr 86, angående inbyggande i den fyrklassiga realskolavdelningen vid högre allmänna läroverket i Kristianstad av I. H. Dahls läroanstalt;

nr 87, rörande viss ändring i fastställda villkor för behörighet att söka och innehava befattning som lärare vid folkskola;

nr 88, rörande förslag till lag om ändring i 6, 59 och 83 §§ lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet och förslag till förordning om ändrad lydelse av 52 § i stadgan den 22 juni 1911 om skjutsväsendet;

nr 89, rörande förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet m. m.;

nr 90, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken m. m.;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse angående förslag till formulär för deklaraionsblanketter m. m.;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.;

nr 93, rörande beredande av likställighet i tullskyddshänseende mellan å ena sidan jordbruket och dess binärningar samt, å andra sidan, de industriella näringarna m. m.;

nr 94, rörande förordning om vissa ändringar i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 95, rörande förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka;

nr 96, rörande förslag till förordning om ändrad lydelse av 6 och 8 §§ i förordningen den 15 juni 1923 angående skogsvårdsstyrelser;

nr 97, rörande förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden; och

nr 98, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 12, 13 och 15 §§ i lagen den 5 juni 1909 angående husbehovsskogar inom vissa områden.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets

utlåtande, nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 (nr 199) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel; och

memorial, nr 159, angående statsregleringen för budgetåret 1927—1928.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.6 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 11 juni.

Kl. 11 f. m.

I anledning av förfall för sekreteraren tjänstgjorde jämlikt herr talmannens förordnande undertecknad vid protokollet.

§ 1.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 (nr 199) angående statsverkets fond av rusedrycksmedel; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 2.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets memorial, nr 159, angående statsregleringen för budgetåret 1927—1928.

Punkterna 1—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. fast
upplåning.*

Sedan *punkten 11*, angående fast upplåning, nu föredragits, anförde:

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Jag har vid denna punkt tilllåtit mig anteckna en reservation, och jag skall be att med några ord här få ange vad den egentligen åsyftar. Jag vill förutskicka, herr talman, att det icke skall falla mig in att vid detta klint besatta plenum göra något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Då statsverkspropositionen framlades, summerade herr statsrådet och chefen för finansdepartementet ned det slut, som han kom till beträffande storleken av de lånemedel, som för budgetåret skulle upplånas. Han yttrade: »Enligt det nu föreliggande budgetförslaget skulle — bortsett från ett belopp å 7.2 miljoner kronor i återbetalning av tillfälliga lånemedel, som förekommer å bägge sidor i riksstaten och vars upptagande alltså är förestavat av budgettekniska skäl — behovet av lånemedel belöpa sig till 26.6 miljoner kronor. För detta behövs täckande stå i första hand till förfogande 13.5 miljoner kronor i äldre lånemedel. Den nya upplåning, som erfordras, begränsar sig alltså till omkring 13.1 miljoner kronor, utslutande fasta lånemedel. Då samtidigt enligt budgetförslaget 14.2 miljoner kronor av andra statsinkomster än lånemedel skulle anvisas till avbetalning å statsskulden, skulle följaktligen den nya upplåningen understiga amorteringen med något över 1 miljon kronor.»

Här fick man alltså den föreställningen, att här hade framlagts en budget, där man verkligen avbetalade en miljon kronor mera än vad man begärde i ny ökning av länestaten, alltså i ny upplåning. I tidningarna uppfattades det också på detta sätt, som en och annan kanske minns. Det förekom mycket feta rubriker, där det just framhölls, att det nu blivit en vändpunkt i detta hänseende. Emellertid är denna herr finansministerns framställning vilseledande,

om jag skall använda ett lindrigt uttryck. Däröfver är också statsutskottet fullständigt ense. Det säger nämligen: »I avseende härå och med anledning av vad departementschefen i ärendet anför, vill utskottet emellertid framhålla, att ovannämnda belopp av 10,786,648 kronor, utgörande reservationer å tidigare anvisade lånemedelsanslag, ännu icke upplånats. Den sammanlagda upplåning, som sålunda erfordras för beredandet av täckning för här avsedda, vid innevarande riksdag beviljade lånemedelsanslag, uppgår alltså i själva verket till 25,630,942 kronor.»

Detta är statsutskottets summering av vad som framhållits på sid. 12 och 13. Det är det resultat, vartill man kommit genom de förslag, som framlades i statsverkspropositionen och som sedermera under riksdagens lopp tillkommit genom propositioner och genom beslut, som föranletts av motioner i riksdagen. Vad det sista vidkommer, vill jag fästa uppmärksamheten på att riksdagen har, som man närmare kan se på sid. 29 i betänkandet, gått utöfver vad Kungl. Maj:t har åskat i fråga om utgifter att täckas av lånemedel i två hänseenden. Riksdagen har beslutat att inlösa Kävlinge—Barsebäcks järnväg och för detta ändamål anvisat 100,000 kronor att utgå av lånemedel. Riksdagen har vidare beslutat inköp av järnvägen Orsa—Bollnäs och för detta ändamål anvisat 1 1/2 miljon kronor. Detta gör tillsammans 1.6 miljoner, som riksdagen alltså är direkt ansvarig för. Draga vi ifrån detta belopp, återstår ungefär 24 miljoner kronor. Eftersom man icke amorterar mera än vad finansministern har föreslagit, nämligen 14.2 miljoner kronor, är det så långt ifrån att man verkligen amorterar en miljon kronor mera än man måste låna upp, att det i sjället är så, att vi innevarande år måste låna upp 10 miljoner mera än vi amortera.

Anledningen till att det har kunnat framställas så olika meningar härom är den, att regeringen har medräknat ett visst antal gamla riksdagsbeslut angående anslag av lånemedel till vissa byggnader, vissa fonder o. s. v., som icke ha tagits i anspråk. Då har man kommit upp till den siffra på åtskilliga miljoner kronor, som står angiven på sid. 14 i utskottets utlåtande. Dessa reservationer innebära ju emellertid reservationer på skulder. Det finns inga medel bakom dem, och vad mera är, riksgäldskontoret har aldrig upplånat ett enda öre för dessa saker. Det riktiga är naturligtvis, att när ett sådant förhållande inträder, att icke hela det belopp användes, som ett riksdagsbeslut avser och som riksgäldskontoret alltså fått lånerätt till, det sker en anmälan från vederbörande verk till regeringen och från regeringen till riksgäldskontoret, och att denna lånesumma avskrives. Det bör för varje riksdag vara angeläget att ha full klarhet om att så och så mycket skall utgå av andra inkomster än lånemedel och så och så mycket skall utgå av lånemedel för de beslut, som denna riksdag fattar. Om icke riksdagen i år hade fattat de beslut, som återfinnas i bilaga 6 beträffande ombyggnad av centralposthuset i Stockholm, beträffande posthus i Umeå, beträffande stationsbyggnad för telegrafverket i Alingsås, beträffande inköp av tomt i kvarteret Pelarbacken, beträffande lokomotivstations- och driftverkstadsanläggningar vid järnvägen, beträffande anslag till järnvägen Jörn—Gubblijaure o. s. v., hade givetvis icke dessa s. k. reservationer behövt tagas i anspråk. Då hade följaktligen aldrig riksgäldskontoret på grund av de föregående besluten om lånerätt behövt låna upp ett enda öre, utan det är innevarande års beslut för alla dessa anläggningar vid statens affärsdrivande verk, som regeringen har föreslagit och som riksdagen har gått in för att täckas av lånemedel, som föranlett, att vi komma till den summa, som här är nämnd av 25,630,942 kronor. Det är ifrån denna summa, som man skall draga vad som amorteras för att få fram skillnaden mellan vad denna riksdag har beslutat i amortering och vad riksdagen har beslutat i anslag att utgå av lånemedel.

Jag skulle vara mycket tacksam, om ett kommande år regeringen ville i det

Ang. fast
upplåning.
(Forts.)

Ang. fast
upplåning.
(Forts.)

stycket införa någon större klarhet än som nu tycks förefinnas. Det är riktigt, att man kan räkna med reservationer, när det gäller andra inkomster än lånemedel. Då det gäller anslag att täckas av verkliga statsinkomster, finnas verkligen dessa medel, men här gäller det ju ingenting annat än en lånerätt, som medgivits riksgäldskontoret och som icke behövt tagas i anspråk. Marginalen mellan vad riksgäldskontoret har att utbetala och den lånerätt, som riksdagen har medgivit riksgäldskontoret på grund av sina beslut, är så stor, att den i regel uppgår till ett hundratal miljoner kronor och därutöver. Vid sådant förhållande blir det ju ännu mera uppenbart, att det är vilseledande att räkna med reservationer på skulder, ty dem har man icke i samma mening, som man har reservationer på anslag av verkliga riksstatsinkomster.

Nu har statsutskottet sökt att rätta till denna sak en smula. Man var på fjärde avdelningen, tror jag, i det allra närmaste enig om, oavsett partiståndpunkt, att man skulle försöka åstadkomma en lämplig form för framtiden, men så kommo många andra frågor i vägen, framför allt de stora propositioner, som avlämnades efter påsk, så att vi icke alls hunno med detta förrän vi stodo inför riksdagens avslutning, och då befanns det omöjligt. Man gjorde dock något. Man införde denna lilla reservation för att framhålla, att man icke kunde dela departementschefens uppfattning, att man verkligen amorterar en miljon mera än som lånas upp, och man ville därmed uttala den förhoppningen, att denna sak skulle kunna till ett annat år rättas till.

Jag tror, att det är nödvändigt, att det blir större klarhet på denna punkt, ty jag finner, att hans excellens herr statsministern tycks också fortfarande leva i den uppfattningen, att regeringen verkligen lagt fram en budget, där man amorterar en miljon mera än man lånar upp, under det att man, som sagt, i verkligheten lånar upp 10 miljoner mera än som amorteras. Han har nämligen i en intervju i Göteborgs Handels- och sjöfartstidning för i tisdags erinrat om »att riksdagen godkänt den nya budgetinriktning, som brutit mot den tidigare; årets statsverksproposition byggde på den nya förutsättningen att riksstaten skulle regleras för det förestående budgetåret utan ökad skuldsättning. Den principen får man anse genom riksdagens beslut på olika punkter ha klart godkänts. Jag betraktar detta», understryker excellensen, »som en av de väsentligaste vinsterna.»

Ja, det är naturligtvis intet nöje att taga bort en illusion, men det är intet annat än en illusion, när man på sätt, som här är nämnt, tager i anspråk reservationer och på så sätt kommer fram till en slutsats, som icke är riktig.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Lyberg**: Herr talman! Då jag fann, att herr Kristensson satt sitt namn under denna punkt i egenskap av reservant, trodde jag, att han funnit anledning att hysa en ifrån utskottets majoritet avvikande mening. Jag finner nu emellertid, att han till alla delar instämmer i vad statsutskottet sagt, och att han riktar sig mot vad som har förekommit i tidningspressen och mot det förhållandet, att jag skulle i statsverkspropositionen ha lämnat en vilseledande uppgift.

Vad det förra beträffar vill jag säga herr Kristensson, att jag lyckligtvis icke har något som helst ansvar för vad tidningarna skriva, även om det skulle tryckas med tjocka rubriker och måhända någon gång vara något, som skulle innefatta ett litet erkännande åt vad som gjorts från regeringshåll. Icke heller bär jag något ansvar för vad en tidning har sagt, att statsministern har sagt. Jag vet icke vad statsministern har sagt. Jag vet icke vad tidningen har sagt. Allra minst vet jag, om vad tidningen har lagt i statsministerns mun är riktigt.

Jag skall inskränka mig till att i anledning av herr Kristenssons budgettek-niska utläggningar bara erinra om några fakta. Riksräkenskapsverket föreslog i höstas, att i lånebudgeten rubriken »fasta lånemedel» skulle uppdelas i två underrubriker »återbetalningar» och »ny upplåning». Jag accepterade detta, men i tydlighetens intresse föreslog jag, att underrubriken »återbetalningar» skulle uppdelas på en underrubrik »i anspråk tagna reservationer» och en annan underrubrik »återbetalningar». Herr Kristensson kan återfinna denna redogörelse i statsverkspropositionen »Inkomsterna» »riksstatens uppställning» sid. 11. Genom att göra denna ytterligare uppdelning blev det väl tämligen klart, att den tredje underrubriken »ny upplåning» var en *terminus technicus*, varmed man ville ange de lånemedel, som för riksstaten behövdes utöver de lån, som skulle upptagas enligt tidigare av riksdagen fattade beslut. Jag må säga, att jag just vidtog denna ytterligare uppdelning med hänsyn bland annat till att uttrycket »ny upplåning» i och för sig ju möjligen skulle kunna missförstås vid en så flyktig genomläsning, som t. ex. herr Kristensson bestämt det hela; efter denna tredelning fanns det ingen möjlighet att missförstå vad som menades med »ny upplåning», den underrubrik, som riksräkenskapsverket föreslog, och som statsutskottet accepterat.

Det är mot bakgrunden av denna riksstatsens uppställning, som man måste se det uttalande i statsverkspropositionen, som herr Kristensson nu har angivit såsom vilseledande. Däri resoneras icke alls om ökning eller minskning av statsskulden i annat sammanhang än att jag med hänsyftning på denna underrubrik »ny upplåning» har sagt, att den nya upplåning, som erfordras, begränsar sig till så och så mycket, och att den understiger avsättningar för amortering av statsskulden med något över en miljon kronor. Det är ju alldeles uppenbart, att denna passus, som förekommer någon sida senare än redogörelsen för den nya uppställningen, avser ny upplåning i *den bemärkelse, som riksstaten anger*. I tydlighetens intresse har emellertid samtidigt uttryckligen sagts, att *behovet av lånemedel*, d. v. s. riksstatsens behov av lånemedel, *belöper sig till 26,6 miljoner kronor*.

Det förefaller mig sålunda, som om detta uttalande icke kunnat ge anledning till något missförstånd. Men till yttermera visso underströk jag detta sammanhang i remissdebatten; jag fick anledning till detta i första kammaren och erinrade då om att den upplåning, som *utöver förut beslutade lån* vore nödvändig, med en miljon kronor understeg avsättningen till amortering å statskulden, och vidare att den »s. k. nya upplåningen» — jag sade »s. k.» just för att understryka, att vi här rörde oss med en terminus technicus — är i väsentlig mån beroende på i vilken utsträckning gamla lånemedel stå till förfogande, d. v. s. lånemedel ursprungligen avsedda för andra ändamål, utan att upplåning, precis som herr Kristensson sagt, behövt ske för dessa ändamål. Därefter föranleddes jag att göra en sammanställning mellan *summan för all upplåning* enligt årets budget, 26,6 miljoner kronor, och de fyra tidigare årens motsvarande siffror, vilken sammanställning visade, att denna summa högst betydligt understeg dessa tidigare års motsvarande siffror.

Nu förhåller det sig på det sättet, såvitt jag har sett, att statsutskottet accepterat denna terminus technicus. Och utskottet säger självt på sid. 13: »Ny upplåning skulle alltså erfordras för ett belopp av 14,844,294 kronor.» Det är en fullständig motsvarighet till det yttrande, som jag gjort i statsverkspropositionen. Vidare säger utskottet i form av en erinran mot mitt yttrande: »Den sammanlagda upplåning, som sålunda erfordras för beredandet av täckning för här avsedda, vid innevarande riksdag beviljade lånemedelsanslag, uppgår alltså i själva verket till 25,630,942 kronor.» Detta åter är en direkt motsvarighet till vad jag sagt i det kritiserade yttrandet därom, att behovet av lånemedel belöper sig till så och så mycket. Jag kan icke finna annat än att det

Ang. fast
upplåning.
(Forts.)

Ang. fast
upplåning
(Forts.)

är fullkomliga paralleller mellan utskottets resonemang och det resonemang, som jag fört i statsverkspropositionen, och som jag utvecklat i remissdebatten.

En redogörelse för budgeten måste givetvis ansluta sig till själva riksstatens poster och uppställning. Då herr Kristensson säger, att det borde klart framgå av riksstaten, hur mycket som skall utgå av lånemedel, är det just vad som måste anses vara fallet med det nu föreliggande budgetförslaget, eftersom man däri på *ett* ställe har sammanfört allt vad som erfordras av lånemedel, gjort en särskild lånebudget i motsats till vad som tidigare skett, då man bland annat tagit i anspråk reserverade lånemedel inne på huvudtitlarna och för den skull icke kunnat få fram låneposterna direkt ur riksstaten. Man måste som sagt läsa en sådan redogörelse för budgeten mot bakgrunden av riksstatens egna beteckningar och siffror; man måste läsa den med en smula eftertanke och icke på samma sätt, som man läser styckena ur någon enkel publikation, exempelvis »Läsebok för folkskolan» eller annan publikation, avsedd för en mera primitiv läskunnighet.

Herr Kristensson i Göteborg: Herr talman! Herr statsrådets och chefens för finansdepartementet terminus technicus här är av den beskaffenhet, att så gott som hela den svenska pressen har fattat den på annat sätt än vad den nu medgives böra fattas, nämligen på det sätt, som jag har tillåtit mig att framhålla att den icke bör fattas. Vidare är det icke nog med, att den allmänna tidningspressen har missuppfattat detta uttalande i statsverkspropositionen, utan såvitt jag kan finna har till och med hans excellens herr statsministern, alltså herr finansministerns egen regeringschef, fattat hans terminus technicus på ett annat sätt än vad den i verkligheten bör fattas, ty i annat fall kunde väl icke hans excellens säga detta, att den nya budgetinriktning, som brutit mot den tidigare, har godkänts av riksdagen, och att »årets statsverksproposition byggde på den nya förutsättningen att riksstaten skulle regleras för det förestående budgetåret *utan* ökad skuldsättning. Den principen får man anse genom riksdagens beslut på olika punkter ha klart godkänts. Jag betraktar detta», understryker excellensen, »som en av de väsentligaste vinsterna.»

Nej, det förefaller mig, som om man möjligen i finansdepartementet icke haft riktigt klart för sig, att dessa medel icke ha varit upplånade, utan att de endast varit en lånerätt, som aldrig tagits i anspråk, ty annars kunde näppeligen herr statsrådet och chefen för finansdepartementet ha skrivit dessa ord: »Då samtidigt enligt budgetförslaget 14.2 miljoner kronor av andra statsinkomster än lånemedel skulle anvisas till avbetalning å statsskulden, skulle följaktligen den nya upplåningen understiga amorteringen med något över 1 miljon kronor.»

Nu ville vidare herr statsrådet och chefen för finansdepartementet göra gällande, att utskottet hade godkänt hans framställning. Det tror jag icke är riktigt. Den passus, som han uppläste, får närmast betraktas som ett referat av herr statsrådets eget resonemang. Utskottets yttrande kommer i den sista punkten: »I avseende härå och med anledning av vad departementschefen i ärendet anfört, vill utskottet emellertid framhålla» o. s. v. Där kommer utskottets uppfattning.

Nu hade utskottet ämnat även ändra rubrikerna, alltså även herr finansministerns terminus technicus, men tiden medgav det icke. Därför var det hos utskottet en förhoppning, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet till ett kommande år ville införa sådana termer, att de icke bli missförstådda, och att även folk, som icke haft den förmånen att studera juridik vid rikets universitet utan möjligen endast ha vanlig folkskolebildning, måtte

kunna begripa vad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet menar
1 sin framställning till riksdagen.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 12.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 13 och 14.

Lades till handlingarna.

Punkten 15.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 340, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 (nr 199) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 341, angående statsregleringen för budgetåret 1927—1928; och

nr 342, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1927—1928.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets memorial, nr 62, med förslag till nytt reglemente för riksgäldskontoret.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.39 f. m.

In fidem
Sune Norrman.

Måndagen den 13 juni.

Kl. 10.30 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 7 innevarande juni.

§ 2.

Föredrogs bankoutskottets memorial, nr 62, med förslag till nytt reglemente för riksgäldskontoret; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 3.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser med reglemente för riksgäldskontoret:

nr 338, till Konungen; och

nr 339, till fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 4.

Vidare anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 99, rörande förordning om ändrad lydelse av 5 § i förordningen den 2 juni 1922 om automobilskatt m. m.;

nr 100, rörande förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

nr 101, rörande lag om utlännings rätt att här i riket vistas;

nr 102, i anledning av dels Kungl. Maj:ts propositioner nr 113 med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar och nr 114 med förslag till förordning om erkända sjukkassor m. m.;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående förbud mot utförsel från riket av vissa äldre kulturföremål;

nr 104, rörande förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker;

nr 105, rörande förordning om ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften;

nr 106, angående beräkning av beviljningarna för budgetåret 1927—1928, m. m.;

nr 107, rörande val av fullmäktige och suppleanter i riksbanken och riksgäldskontoret;

nr 108, rörande lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 november 1912 om rätt till jakt m. m.;

nr 109, rörande lag angående ändrad lydelse av 30 och 31 §§ i lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige;

nr 110, rörande förordning om ändrad lydelse av 12 och 41 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911;

nr 111, angående godkännande av en mellan Sverige och Finland den 10 maj 1927 avslutad konvention rörande ordnandet av det samfällda laxfisket i Torne och Muonio älvar m. m.;

nr 112, rörande förslag till förordning om skogsvårdsavgift;

nr 113, rörande förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet m. m.;

nr 114, rörande överlämnande av reglemente för riksgäldskontoret;

nr 115, rörande åtskilliga på grund av § 89 regeringsformen väckta frågor;

nr 116, i avseende å statsregleringen och rörande med statsverket gemenskap ägande ämnen;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m.;

nr 118, rörande anslag till bekämpande av arbetslösheten;

nr 119, rörande förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom m. m.;

nr 120, rörande förslag till lag angående uppsikt å vissa jordbruk;

nr 121, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 8:o, 9:o) och 11:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 122, angående utbetalning av de riksdags- och revisionskostnader, som utgå enligt riksstaten och riksgäldskontorets reglemente;

nr 123, rörande bestridande av på riksdagens beslut grundade riksdagskostnader samt sådana av riksdag föranledda utgifter, som av Kungl. Maj:t förskottsvis anvisats till utbetalning å statskontoret;

nr 124, angående sättet för betalning å statsskulden m. m.;

nr 125, rörande av riksdagen beslutade anslag, som utgå av lånemedel;

nr 126, rörande statsregleringen för budgetåret 1927—1928; och

nr 127, rörande förslag till överenskommelse med Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag. Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Norrbottens Järnverks Aktiebolag.

§ 5.

Ordet lämnades härefter till herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte uppdraga åt herr talmannen jämte de ledamöter av kammaren, som kunna vara närvarande, att justera de protokoll, som vid riksdagens slut finnas vara ojusterade.

Denna hemställan bifölls.

§ 6.

Kammarens ledamöter, vilka av Kungl. Maj:t blivit kallade att denna dag efter bevisad gudstjänst infinna sig å rikssalen, där riksdagen komme att avslutas, avgingo nu till slottskapellet för åhörande av riksdagspredikan. Efter gudstjänstens slut begåvo sig kammarens ledamöter till rikssalen, där jämväl första kammarens ledamöter infunno sig.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet Thyren uppläste där Kungl. Maj:ts förordnande för hans excellens herr statsministern Ekman att å Kungl. Maj:ts vägnar avsluta riksdagen.

Sedan härefter kamrarnas undersåttliga vördnad och välönskningar blivit av herrar talmän framförda samt herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet uppläst riksdagens beslut, förklarade hans excellens herr statsministern riksdagen vara avslutad.

Andra kammarens protokoll 1927. Nr 42.

§ 7.

Efter det herr talmannen och kammarens ledamöter återkommit till kammarens samlingsrum, tog herr **talmannen** avsked av kammarens ledamöter med följande ord: Mina damer och herrar! Det har tyvärr icke heller denna riksdag, lika litet som de närmast föregående, lyckats att undvika ett forcerat och ansträngande arbete under den senaste tiden. Men nu, då vi ha detta påfrestande arbete bakom oss, känna vi säkerligen alla tillfredsställelse över att detsamma ledde till åsyftat resultat, då alla viktigare frågor kunde avgöras före pingsthelgen.

Då nu vårt arbete är helt avslutat för denna riksdag, ber jag att å min företrädares och jämväl å egna vägnar få framföra ett tack för det goda samarbete, som varit rådande mellan kammarens ledamöter och presidiet. Jag ber också i sammanhang härmed att få uttrycka min tacksamhet för den stora välvilja, som kommit mig till del under den korta tid, jag denna riksdag haft äran leda kammarens förhandlingar.

Till sist ber jag få tillönska samtliga kammarens ledamöter en i alla avseenden angenäm sommar och knyter härtill den förhoppningen, att kammarens förutvarande ärade talman samt vi alla övriga kammarkamrater måtte med god hälsa, stärkta krafter och gott humör få mötas vid nästa riksdag.

Härpå svarade herr **Nilsson** i Bonarp: Enligt gammal god tradition bör ett riksmötes sista ord vara en hyllning och ett tack från kamrarna till deras talman. När jag nu såsom den till riksdagsåren äldste av dem, som äro tillstädes här i andra kammaren i dag, tager till ordet för att till eder, herr talman, framföra kammarens tack, ber jag därvid att särskilt få betona, att jag gör det mindre på grund av plikt och sedvänja utan fastmera såsom ett verkligt hjärtats behov.

Ni hade vänligheten att efter kammarens val i en brydsam situation träda till och taga på edra skuldror den tunga arbetsbörd, som påvilar en talman, en arbetsbörd, som i all synnerhet i slutet av riksdagen brukar vara särskilt tyngande och varit så även i år. Om vi än uti många andra stycken hava svårt att komma till enighet, så hava vi dock allesammans varit eniga därom, att någon dugligare och värdigare ersättare efter herr Lindqvist icke kunnat väljas. Därom voro vi på grund av redan vunnit erfarenhet övertygade. Dag efter dag hava vi vunnit bekräftelse på denna iakttagelses riktighet. Vid sådant förhållande är det för mig en glädje att till eder, herr talman, framföra såväl de närvarande som de frånvarande kamraternas varma tack.

Även till herr Lindqvist tillåter jag mig — ehuru han av hälsoskäl är hindrad att vara tillstädes — framföra kammarledamöternas uppriktiga tack. Hans talmansegenskaper äro av oss alla uppskattade och med rätta högt värderade. Jag förenar mig i uttalande av den önskan och den förhoppning, vilken ni, herr talman, gav uttryck åt, att han snart måtte återvinna hälsa och krafter, så att vi få glädjen att se honom tillbaka här i vår krets.

Slutligen ber jag att å andra kammarens vägnar få önska eder, herr talman, en god och angenäm sommar.

Herr talmannen och kammarens ledamöter utbytte härefter avskedshälsningar och åtskildes.

In fidem
Per Cronvall.

Måndagen den 20 juni.

Kl. 2 e. m.

Sedan andra kammaren genom beslut den 13 innevarande juni uppdragit åt herr talmannen och dem av kammarens ledamöter, som kunde vara närvarande, att justera de kammarens protokoll, vilka vid riksdagens avslutande återstodo ojusterade, hade tillkännagivande, att nämnda justering komme att denna dag kl. 2 e. m. försiggå i kammarens justeringsrum, blivit vederbörligen utfärdat; och tillstädeskommo på utsatt tid följande kammarens ledamöter:

Herr *Larsson* i Västerås,
» *Eriksson* i Stockholm,
» *Holmström* i Stockholm,
» *Carlsson* i Stockholm och
» *Holmdahl*.

De protokoll, som hållits vid kammarens sammanträden den 8, den 9, den 10, den 11 och den 13 innevarande juni, upplästes och blevo av kammarens tillstädesvarande ledamöter godkända.

In fidem
Per Cronvall.
